

ANNEMARIE STAUFFER, *Spätantike, frühchristliche und islamische Textilien aus Ägypten*, Bernisches Historisches Museum Abteilung Völkerkunde, Bern 1996, s. 71, ryc. 55 + 8 barwnych.

Jest to katalog wystawy, niewielkiej, liczącej zaledwie 53 zabytki włókiennicze, kolekcji berneńskiego Muzeum Historycznego, mającej wyraźne cechy dawnego zbioru prywatnego. Niemal wszystkie zabytki (III–XI w.) zostały nabyte w Egipcie w latach osiemdziesiątych XIX wieku przez A. Birchnera i pochodzą z wykopalisk prowadzonych na cmentarzysku Achmim Panopolis. Są to interesujące przykłady możliwości technicznych i artystycznych tekstylnej produkcji późnoantycznej, wczesnochrześcijańskiej i islamskiej. Panopolis było, tak jak Aleksandria i Antinopolis, ważnym ośrodkiem kulturalnym i handlowym ówczesnego Egiptu. Kolekcja ukazuje różne typy wytwórczości włókienniczej – od zwykłej, mieszczńskiej odzieży po zasłony ścienne bogatych arystokratów.

Autorka dobrze udokumentowała ważniejsze ośrodki produkcyjne Bliskiego Wschodu, wpływy wschodnie zaznaczały się bowiem coraz silniej w ubiorze i innych wyrobach włókienniczych Egiptu. Na podstawie drobiazgowej analizy niewielkich fragmentów udało się jej stwierdzić farbowanie purpurą, a także naśladownictwa uzyskane indygiem i barwnikami czerwonymi. Kolekcja składa się z kilku większych fragmentów zasłon wełnianych i niewielkich fragmentów zdobniczych w formie kolistej, owalnej, kwadratowej czy też dłuższych pasów. Były to ornamenty różnych części odzieży i znacznie liczniejsze elementy zdobnicze zasłon ściennych, poduszek lub wykładzin ław i krzeseł. Tkane najczęściej z wełny, lecz także ze lnu, ozdoby te miały ornament geometryczny, roślinny, a nawet figuralny. Ukazywały postacie ludzi i zwierząt, przekazywały krótkie inskrypcje. Tkacze przy wykonywaniu złożonych wzorów tapiserii korzystali z rysunków na papirusach. Wzorowo opracowany katalog udostępnia badaczom nieznanym dotychczas fragment egipskiej produkcji włókienniczej.

I. Turnau

IRENA TURNAU, *Hand Felting in Europe and Asia from the Middle Ages to the 20th Century*, Institute of Archeology and Ethnology, Polish Academy of Sciences, Warszawa 1997, ss. 143, ryc. 25.

Temat tradycyjnego, ręcznie produkowanego filcu podejmowany był w polskiej literaturze nader rzadko. Właściwie dopiero po drugiej wojnie światowej pojawiło się parę publikacji traktujących przede wszystkim o filcownictwie przemysłowym. Być może działo się tak